

Lastovke in hudourniki na Notranjskem

Mentor: Žiga Iztok Remec

Člani skupine: Jakob Puh, Maja Slak, Zala Vuga

UVOD

Naša skupina je ugotavljala stanje populacije lastovk in njihovo etno-socialno vpetost v Notranjsko ruralno okolje. Osredotočili smo se na tri vrste lastovk, in sicer skalne, kmečke in mestne lastovke. Poleg lastovk smo opazovali tudi prisotnost hudournikov v vaseh na ožjem območju Cerknškega jezera.

Skalna lastovka ima širše in masivnejše peruti in rep, kot katerakoli druga lastovka naših krajev. Ima skoraj nerazcepljen rep, je enakomerno svetlo rjava s svetlimi pikami na spodnji strani repa. V letu manj utripa s perutmi, kot druge lastovke in več jadra. Skalne lastovke se pojavljajo v osrednji in zahodni Sloveniji, vendar so v zadnjem času prisotne v primernih habitatih po celotni državi. Pogosto najdemo njihova gnezda na konstrukcijah avtocestnih viaduktov. Ravno na Notranjskem se pojavljajo izključno na viaduktnih primorske avtoceste. V naši raziskavi smo želeli ugotoviti prisotnost lastovk na viaduktnih Ravbarkomanda, Unec in Ivanje selo.

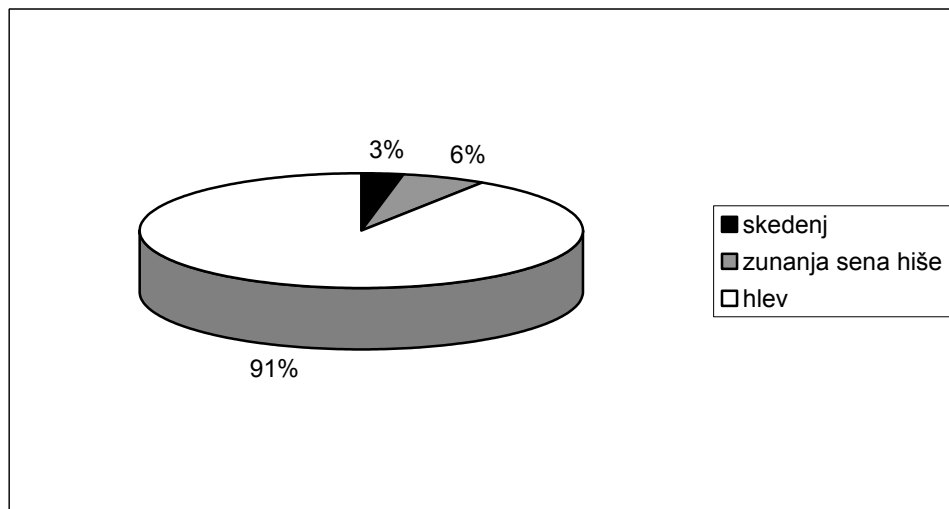
Glavni značilnosti **kmečke lastovke** sta dolg razcepljen rep, rdeče čelo in grlo. Je bolj vitka kot skalna lastovka in ima bolj razcepljen rep. Kmečke lastovke so splošno razširjene in so prisotne v kulturni krajini. Večinoma so vezane na prisotnost živine. Za gnezdenje si izbirajo prostore znotraj gospodarskih poslopij, hlevov in skednjev. V zadnjem času njihovo število upada zaradi vse bolj »sterilnih« razmer v prostorih z živino. Večinoma gre za pomanjkanje primernih prostorov za gnezdenje in omejevanje dostopa ptic v hleve. Tekom tabora smo želeli preveriti stanje in možnosti za gnezdenje lastovk v vaseh v okolici Cerknškega jezera.

Mestne lastovke so manjše od kmečkih, vendar sta glava in telo širša. Ima razcepljen rep. Zgornji deli telesa so modro črni z opazno belo trtico. Spodnji del telesa je bel. Včasih je gnezdila na skalnih stenah, sedaj pa skoraj izključno na človeških strukturah, kot so: hiše, mostovi, cerkve, in višje stavbe. Velikokrat jih privlači prisotnost vode v bližini gnezd. V raziskavi smo beležili lokacijo, višino in število gnezd na stavbah.

REZULTATI

V štirih terenskih dneh smo obiskali tri avtocestne viadukte in 12 krajev. Na vseh treh viaduktnih smo opazili skalne lastovke. Na viaduktu Ivanje selo smo opazili en sam osebek, na viaduktu Unec smo opazili štiri osebe, na viaduktu Ravbarkomanda smo opazili večje število skalnih lastovk. Zaradi velikega števila skalnih in mestnih lastovk, natančno štetje ni bilo mogoče, število skalnih lastovk smo zato ocenili na 20. Opazovanje skalnih lastovk na viaduktu Ravbarkomanda je bilo oteženo zaradi višine viadukta in ceste, ki teče pod njim. Gnezd skalnih lastovk nismo opazili. Vsa gnezda, ki smo jih na viaduktnih opazili, so bila zasedena z mestnimi lastovkami.

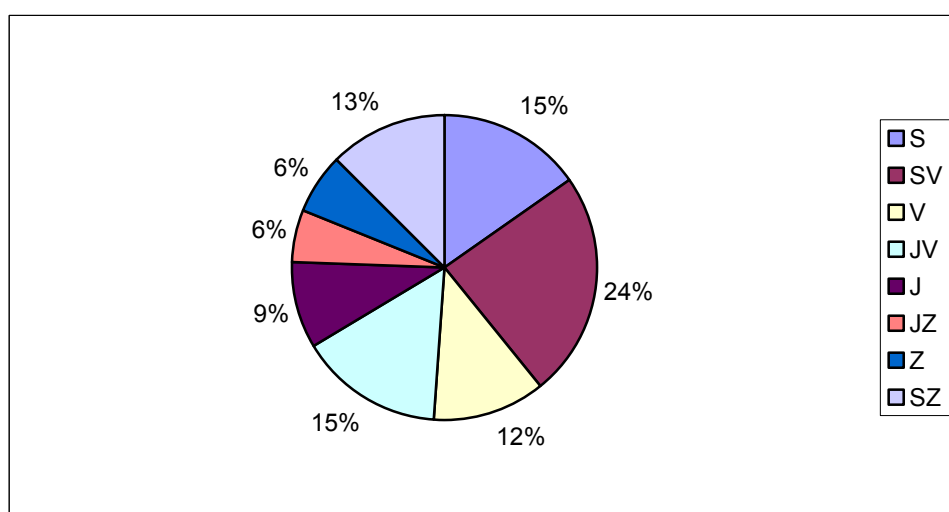
Gnezda kmečkih lastovk smo odkrili na 24 lokacijah. Od 33 gnezd jih je bilo 30 v hlevih, eno gnezdo je bilo v skednju in dve na zunanji strani hiše. To kaže na dejstvo, da kmečke lastovke izbirajo za gnezdenje mesta v človeških zgradbah (predvsem stavbah namenjenih živini).

Slika 1: Kraji, ki jih za gnezdenje izbirajo kmečke lastovke.

Hlevi so primerni kraji za gnezdenje kmečkih lastovk, saj v primeru slabega vremena nudijo zadosten vir hrane. Po pričevanjih domačinov se lastovke v primeru slabega vremena zadržujejo predvsem v hlevu in lovijo žuželke, ki so se umaknile v hlev. Opazili smo, da so gnezda kmečkih lastovk bolj krhka od gnezd mestnih lastovk. Večina gnezd je zato zgrajenih na neki vrsti podstavka. Podstavek je lahko del zgradbe ali umetna namensko postavljena polica, ki jih lastniki nameščajo v dobrobit lastovk.

Gnezda mestnih lastovk smo našli na 60 lokacijah. Vsega skupaj smo zabeležili 137 lastovk, kar pomeni, da sta na posamezni lokaciji v povprečju dve gnezdi. Poleg lokacije smo beležili tudi smer neba v katero je bilo obrnjeno gnezdo. Iz rezultatov na prvi pogled ni videti, da bi lastovke za gnezdo izbirale določeno smer neba, vendar podatki kombinirani z rožo smeri neba pokažejo, da je več gnezd na severovzhodni strani stavb.

Slika 2: Namestitev gnezd mestnih lastovk glede na smer neba.

Pri hudournikih smo ugotavljali prisotnost v določenem kraju. Hudournike smo opazili v sledečih krajih: Unec, Rakek, Cerknica, Begunje, Žerovnica in na območju Rakovega Škocjana. V Žerovnici smo bili očarani nad spektakularnim prihodom hudournika v gnezdo pod strešniki starejše hiše.

RAZPRAVA

Ker smo bili prepozni za opazovanje gnezdenja skalnih lastovk, je bila določitev števila gnezd težavna. Na viaduktu Unec smo opazovali skalne lastovke, vendar so bila vsa gnezda, ki smo jih odkrili zasedena z mestnimi lastovkami. Na viaduktu Ravbarkomanda so bila vsa gnezda visoko na viaduktu za robom in jih iz tal nismo mogli opaziti. Za natančnejše podatke bi bilo potrebno raziskavo opraviti v maju, ko skalne lastovke začnejo gnezdit. Takrat bi bilo lažje ugotoviti v katerih gnezdih gnezdijo skalne lastovke.

Da smo odkrili več gnezd mestnih lastovk in manj gnezd kmečkih, gre pripisati dejstvu, da kmečke lastovke gnezdi v zaprtih prostorih, mestne pa na pročeljih stavb. Tako je veliko lažje odkriti gnezda mestnih kot gnezda kmečkih lastovk.

Pri kmečkih lastovkah prihaja v zadnjem času do izgube habitata, zaradi spremembe v strukturi in upravljanju hlevov. Vedno več hlevov je nedostopnih za lastovke, predvsem zaradi higienskih razmer in nedavnega pojava ptičje gripe. Kljub temu smo odkrili na tem območju veliko tradicionalnih hlevov, ki omogočajo lastovkam neoviran dostop in dovolj mest za gnezdenje. Lastniki imajo večinoma zelo pozitiven odnos do lastovk nasploh in jim postavljajo dodatne podporne strukture za gnezda. Za domačine so lastovke zelo koristne, saj pojejo veliko količino insektov.

V tem tednu smo se na terenu izurili v opazovanju in beleženju lastovk in drugih ptic. Tekom terenskega dela smo se uskladili kot ekipa in tako povečali svojo učinkovitost ter natančnost. Spoznali smo Notranjski regijski park in uživali pri odkrivanju njegovih skritih kotičkov. Poleg lastovk smo seveda opazovali vse ostale ptice, ki so nam prekrizale pot ali ne. Pogledati smo šli tudi škrlatce – tako imenovano turistično znamenitost Cerkniškega jezera. Uživali smo med popisom podhujk, ko smo navdušeno poslušali sosednjo skupino in ne podhujke. Med obiski domačinov smo se sladkali z majhnimi, a toliko bolj okusnimi hruškami. Vsem nam bo ta dogodivščina nedvomno ostala še dolgo v spominu.